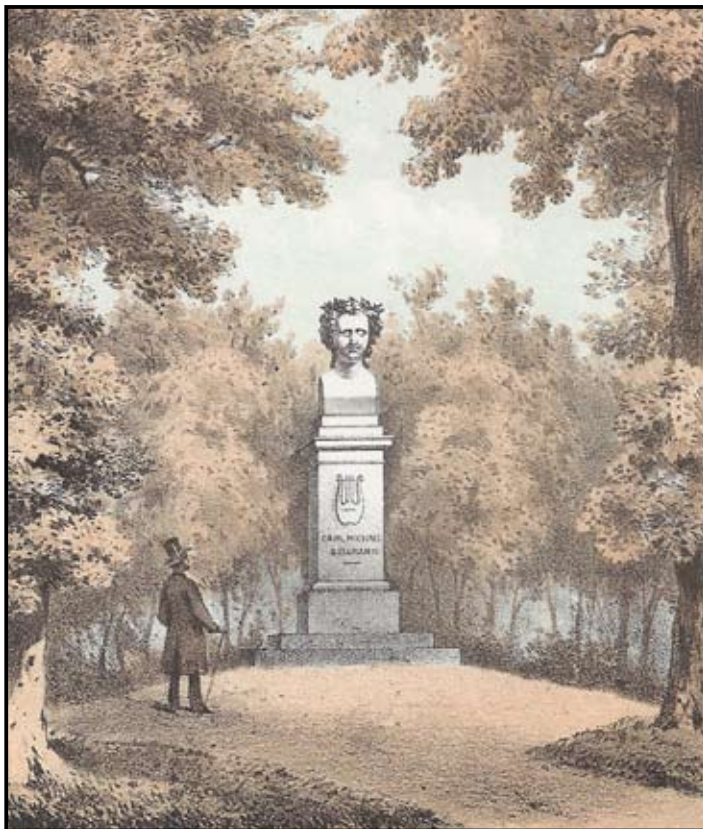

Hvad Behagas?

Somnia plus vigili quam dormienti nocent

Bellmanssällskapetets medlemsblad

N:o 2 Anno 2015

Bellmandagen den 26 juli firas varje år sedan 1829 med samling vid skaldens byst på Djurgården. Bilden från Carléns Bellmansupplaga bd 2, 1861.

Ordförandeord **2**, Sommarprogram **3**, 14 glas, dryckesprovning **4**, Årsmötet **5**, Nya hedersledamöter **6**, Bacchi Orden avhandlad **8**, Bellmans Minne sjunger på cd **11**, Parnass Bellmansnummer **12**

BÄSTA MEDLEMMAR!

Jag hoppas ni alla fått Bellmannumret av PARNASS i brevlådan. Det kanske inte framgår att det är vår gåva till sällskapets medlemmar med anledning av Bellman 275 år. Varsågod!

Som ni ser har flera av våra styrelseledamöter bidragit med artiklar kring allt från Bellmans språk till Bellmans Stockholm. Även våra vänner i Finland och Danmark deltar i hyllningen av 275-åringen.

I kalendariet (s. 29) finner ni alla de rikliga tillfällena som bjuds att delta i roliga och intressanta Bellmanevenemang under sommaren och hösten – ett bevis så gott som något på att vår skald lever, att hans toner och tilltal når oss genom seklers dimmor, frost och dun.

Njut av sommaren!

Anita Ankarcrona
Ordförande

BELLMANSSÄLLSKAPET

Ordförande

Anita Ankarcrona
anita@ankarcrona.com

Vice ordförande

Henrik Mickos
henrik.mickos@telia.com

Sekreterare, webbredaktör

Jennie Nell
jennie.nell@littvet.su.se

Protokollsekreterare

Peter Lind
peter@peterlind.se

Arkivarie

Cecilia Wijnblad
cecilia.wijnblad@gmail.com

Skattmästare

Olof Holm
olof.holm@huddinge.se

Klubbmästare

Hans-Jacob Bonnier
nisse@bonnier.se

Redaktion Hwad Behagas?

Catharina Grünbaum
catharina.grunbaum@explicare.se

Webbredaktör

Carl Håkan Essmar
ch@essmar.se

Övriga ledamöter

Christian Bratt
chr.bratt3a@gmail.com

Carina Burman

Carina.Burman@littvet.uu.se

Bengt Jonshult

embarkeringen@gmail.com

Hans Nilsson

whiskyhasse@gmail.com

Postadress:

Bellmansällskapet
c/o Olof Holm
Terapivägen 16 E
141 56 Huddinge

E-post:

sallskapet@bellman.org

Hemsida:

www.bellman.org

Sällskapets pg:

45 19 50-0

Sommar med Bellman

Detta jubileumsår firas med en rad evenemang av olika intresseföreningar. Här är ett urval.

Bellmandagen den 26 juli firas av Sällskapet Par Bricole med ett scenprogram i Kungsträdgården kl 15, varefter man tar spårvagnen till ändhållplatsen på Djurgården och fortsätter med kransnedläggning vid Bellmansbysten. Där håller sedan antikvarien vid Stockholms stadsarkiv *Mats Hayen* årets Bellmanstal med rubriken *Bellman och 1770-talets somrar*.

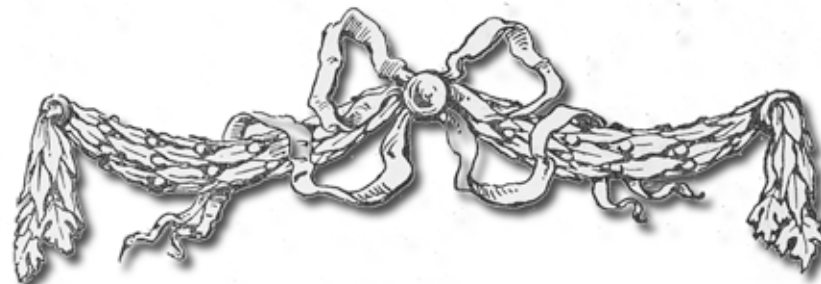
Hela veckan **20–24 juli** kl. 13, 14 och 15 leder *Mats Hayen* arkivvandringar: *På jakt efter Bellmans bekanta* (Ulla Winblad, Mollberg, Kexél, Schröderheim ...).

Stockholms stadsarkiv, Kungsklippan 6. Tfn 08-508 283 00. Pris 100 kr.

Fler upplysningar på nätet, **Carl Michael Bellman 275 Kalendarium** – **Google** eller www.stadsarkivet.stockholm.se.

I Falköping framför Föreningen Teaterveckan **26 juli–2 augusti** pjäsen *Bellman – skulden på Bruna Dörren*. Mer information på www.teaterveckan.se.

Hägersten med omgivning besöktes ofta av Carl Michael Bellman. Bellmanskännaren *Bo G. Hall* leder en båtutture med anrika m/s "Angantr" (1909) till Hägersten, ön Lindholmen och krogarna på Klubben. **Lördag den 19 september** kl. 13.30–15. Pris 375 kr (inkl. kaffe). Mer information på www.samfundetsterik.se.

24 glas från Bellmans tid

Fjorton glas av olika storlek stod uppradade vid vart kuvert när vi slog oss ned vid de dukade borden i Bellmanshuset på Urvädersgränd. Det var dags för en ny omgång av den uppskattade dryckesprovningen, skapad och ledd av Henrik Mickos, Bellmans- och dryckeskännare och doktor i kemi.

Henrik Mickos är aktiv i de tre sällskap som gemensamt anordnat programmet ”Mat och dryck från Bellmans tid”: Bellmanssällskapet, Par Bricole och Bellmans Minne.

Lemonaden är välbekant för en modern människa, medan *äppelvattnet*, *mandelmjölken* och *ölsupan* hittills åtminstone inte nått reporterns gom. Ölsupans vällingkaraktär (mjölk och svagdricka) utlovar sömn utan onda drömmar. Efter den beskedliga inledningen lät Henrik Mickos oss känna skillnaden mellan *svagdricka* (”Drick Fader Berg och spotta; / Tvi Svagdricka gör mig sjuk” FE 9) och *enkelt* och *dubbelt öl* (”Dubbelt Öl ger godt humeur; / Enkelt Öl jag aldrig smakar” FE 24).

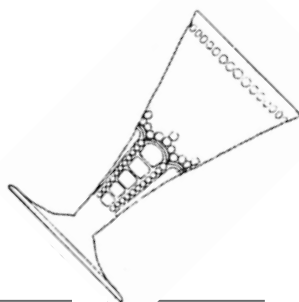
Så smuttade vi på ett glas *rött vin* och ett glas dito *med pimpinella*. Vad gör pimpinellan, *sanguisorba minor*, för vinet? Blir det godare? (”Ge Fader Berg Confonjum / Och Hoglands med gröna blan” FE 9.) Är det med bara för rimmet skull? (”Hvila vid denna källa, / Vår lilla Frukost vi framställa: / Rött Vin med

Pimpinella” FE 82.) En lätt unken eller bitter smak följer med pimpinella. Med ostadig karaktär hos vinet, försämrat av transporter eller felaktig behandling, kan pimpinellan ha haft funktionen att skylla över en viss surhet.

En *bischoff* består av vin, socker, pome-rans och vatten (recept i *Hwad Behagas?* 2014/2) och fick reportern att minnas 1970-talets sangria. I stort sett är det samma sak, berättade Henrik Mickos, som strax spädde ut vår dryck med mousserande vin och förklarade att den nu blivit en ”cardinal”!

Så avslutade vi med att smeka smak-lökarna med *citronellabrännvin*, *Ullas elixir* och *Venusolja* (”Huile de Venus och Persico / Växa der vildt uti skogen” FE 22) samt Cajsa Wargs *punsch* innan Roberth Malmgren serverade en välsmakande 1700-talsmiddag med nässelsop-pa, marinerad sill, fiskbullar med sur sås, färserad kalops, oxbringa med syrad vitkål och äppelkaka med kanelglass. Ah!

Olof Holm

Årsmöte med dubbelt öl

Trakteringen var dock kaffe med äppel-paj när Bellmanssällskapet höll årsmöte i Kaffegilletts källarvalv i Gamla stan den 26 april. Ölet förbehölls *Carina Burmans* föredrag, betitlat med det Bellmanska konstaterandet ”Dubbelt öl ger gott humör”.

Docent Burman, litteraturvetare, forskare och författare, har ägnat sitt intresse åt den samling av böcker om öl från sex sekler som Bryggareföreningen donerat till Uppsala universitetsbibliotek. Tyngdpunkten i hennes arbete ligger på 1700-talet och på Bellmans diktning i förhållande till verklighetens öl. Resultatet har blivit en bok med samma titel som föredraget, nyss utkommen, en fröjd både till sakinnehåll och stil liksom till

formgivning och bildurval. (Kan beställas från Uppsala universitetsbiblioteks webbshop.) Boken kommer att anmälas i ett senare nummer av medlemsbladet.

Vid själva årsmötet föreslogs en stadge-ändring innebärande att antalet styrelse-ledamöter avses att succesivt bli minskat från femton till elva. Sällskapets skattmästare *Conny Roth* hade aviserat att han önskade avgå. Hans post övertas av ledamoten *Olof Holm*.

Till sällskapet knyts en ny webbmästare, *Eva Frykevall*, programmerare och Bellmansvän. Styrelsemedlemmarna *Jennie Nell* (sekreterare) och *Carl Håkan Essmar* kvarstår som webbredaktörer.

Vid årsmötet utsågs detta jubileumsår tre nya hedersledamöter i sällskapet: *Bo G. Hall*, *Søren Sørensen* och *Klaus-Rüdiger Ut-schick*. De presenteras på nästa sida.

Medlemsavgiften blir även i år 250 kronor för enskild medlem, 350 kronor för familj (på samma adress), 100 kronor för juniorer under 25 år.

CG

Gott humör!
Carina Burman redogör för
dubbelt öl på Bellmans tid.
Foto: Jan Lundqvist.

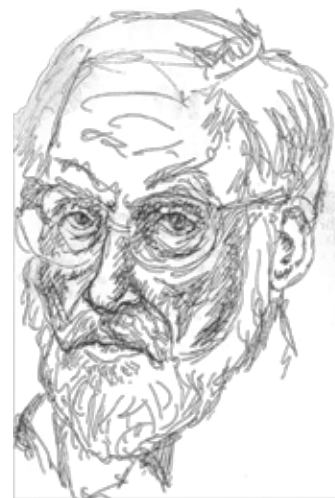
Tre nya hedersledamöter

Bellmansällskapet håller sig med några få utvalda hedersledamöter: den ryske översättaren *Ignatij Ivanovskij*, den finländske poeten och Bellmansforskaren *Lars Huldén*, musikforskaren *Lennart Hedwall*, Bellmansångaren *Sven-Bertil Taube*. Årsmötet 2015 års utökade den sparsmakat utvalda skaran med tre välförtjänta personer:

Bo G. Hall, ”som genom sina omfattande, vittförgrenade och mångåriga insatser i Bellmansällskapets tjänst bidragit till spridandet av kännedomen om Carl Michael Bellman och hans verk”.

Bo G. Hall, född 1938, har vid sidan av sitt ämbete vid Kommerskollegiet i stor omfattning ägnat sig åt humaniora, varvid Bellman har varit ett viktigt centrum. Artiklar, uppsatser och böcker har varvats med guidade turer. Mälarhöjdens Bellmansminnen förevisar han årligen. Den som vill färdas i Bellmans spår kan lita på den av honom redigerade och delvis skrivna *Bellman var där*, en guidebok till Bellmansmiljöer i dagens Stockholm.

Søren Sørensen, ”som genom sitt författarskap och översättningsarbete samt genom bildandet av *Selskabet Bellman i Danmark* med stor framgång har verkat för att Carl Michael Bellman stärkt sin plats på den danska och hela den nordiska kulturella arenan”.

Søren Sørensen, född 1937, är litteraturhistoriker, romanförfattare, lyriker, översättare, essäist och mycket annat. Med generös auktoritet, encyklopediskt vetande och vital intellektuell receptivitet rör han sig över många fält – där ett stort sådant utgörs av Bellman.

Klaus-Rüdiger Utschick, ”som genom sitt omfattande, insiktsfulla och lyhörda översättningsarbete givit ökad spridning åt Carl Michael Bellmans diktning inom det tyska språkområdet”.

Klaus-Rüdiger Utschick, München, född 1943, kom till Sverige 1962 och blev blyxtförtjust vid mötet med Fredmans Epistlar. Han har översatt Bellman och varit med om att grunda *Deutsche Bellman-Gesellschaft*. Driver förlaget Anacreon, som ger ut CMB och annan svensk 1700-tals-litteratur på tyska.

Bacchi Orden muntert avhandlad

Peter Linds doktorsavhandling ”Strunt alt hvad du orerar”, om Bellmans Bacchi Orden och ordensretoriken, har lästs av Jennie Nell.

Efter att länge ha förknippats nästan uteslutande med Fredman-diktningen, har Carl Michael Bellman under de senaste tre decennierna ägnats flera studier som belyser andra delar av hans författarskap: 1986 studerade Sven Thorén Bellmans religiösa diktning, och 2004 försvarade Stefan Ekman sin avhandling om Bellmans gravdikter, för att bara nämna ett par. Den 4 april 2014 sällade sig Peter Lind till denna skara, då han försvarade sin doktorsavhandling om Bellmans *Bacchi Orden* vid Uppsala universitet.

Bacchi Orden, ett modernt samlingsnamn på ett flertal verk som gick under varierande namn var en fiktiv skämtorden som Bellman skapade på 1760-talet som en parodi på samtidens utbredda ordensväsende bland de högre stånden. Bacchi Ordens medlemmar bestod emellertid av en brokig samling förfallna drinkare. Bellman medverkade själv i orden, liksom hans vänner, och kapitlen (som sammankomsterna kallades) utgjordes av skämtsamma sånger, parodiska parentationer och burljeska scener. Dessa upptåg blev mycket uppskattade som privatunderhållning i Stockholms salonger under flera årtionden. De framfördes framförallt i det Lissanderska hu-

set på Götgatan i Stockholm; Anders Lissander, chef för Manufakturkontoret, var under en tid Bellmans arbetsgivare. Dock kom ordensdiktningen snart efter Bellmans död att överskuggas av den tidlösa Fredmancykeln, då den nödvändiga kunskapen om 1700-talets ordensväsende och sociala kultur fallit i glömska. På hans egen tid gjorde emellertid ordenskapitlens enorma popularitet att Bellman aldrig riktigt accepterades i de höglitterära kretsarna.

De grova skämten om fylleri, sex och kroppsvätskor, kombinerade med den intrikata retoriken och den ofta rätt märkliga intrigen, har inte nämnvärt sporrat forskningen att ta sig an *Bacchi Orden*. Professor emeritus Lars Lönnroth, som också agerade opponent vid disputationen av Linds avhandling, har tidigare bidragit väsentligt till studiet av Bellmans ordensdiktning, men någon akademisk avhandling har dock aldrig exklusivt ägnats denna del av den mångfacetterade skaldens produktion förrän nu.

Peter Lind gör här en insats att belysa och förklara en för vår tid svårförståelig diktvärld. Han söker klarlägga sambanden mellan de seriösa ordnarna och Bellmans skämtorden med avseende på de ceremoniella processionerna, talen

Ett fyllsvin omgivet av flaskor och krus. Parodisk vapensköld för ordensriddaren Ehrensugga, i verkligheten en suspenderad aktuarie Holmström.

man själv var med i bland andra Arla Coldinu-orden och Timmermansorden, vilket gjorde honom välbekant med ordnarnas yttre former.

Lind demonstrerar ordensretorikens medel och visar hur likriktade tal och symboliska handlingar var oavsett ordnarnas karaktär, och det var också det som gjorde att Bellmans parodier kunde bli så framgångs-

rika med sina tydliga brott mot *decorum* (det passande). Talen i de seriösa ordnarna kretsade vanligen kring medlemmarnas goda namn, deras dygd och sociala ställning. Bellman överför allt detta till en bacchanalisk morallära i ett dråpligt och skamlöst spel med den etablerade ordensretoriken.

och de retoriska medlen. Han visar även framgångsrikt hur den samtida publiken kan ha förstått den parodi som uppstår då retoriska mönster och stilmedel från ”låga” genrer som dryckesvisan blandas eller likställs med motsvarande från ”höga” genrer som den andliga talekonsten eller den seriösa ordensretoriken, liksom när grova brott mot den klassiska retoriken, den belevade umgängesetiketten eller den goda smaken bärs som ett dygdemärke.

Bäst lyckas Lind med de kontextbundna analyserna där även de större temana Bellman behandlar granskas, som dygd, hjältens egenskaper, plikt och ära. Dygdeetik och vem som förtjänade att kallas hjälte var seriösa ämnen man skrev såväl debattartiklar som dissertationer om och som ofta behandlades i tidens teaterpjäser, operor och diktverk. Lind leder läsaren genom Bellmans antitetiska användning av dessa begrepp i mötet med

I de kungliga ordnarna, som Serafimerorden eller Frimurarorden, samt i de privata sällskapsordnarna, som Utile Dulci, användes ceremoniel och vältalighet i pedagogiskt syfte. Man ansåg att dessa medel kunde användas till medlemmarnas moraliska fostran, som ett led att skapa *exempla* (föredömen). Bell-

man själv var med i bland andra Arla Coldinu-orden och Timmermansorden, vilket gjorde honom välbekant med ordnarnas yttre former.

Lind demonstrerar ordensretorikens medel och visar hur likriktade tal och symboliska handlingar var oavsett ordnarnas karaktär, och det var också det som gjorde att Bellmans parodier kunde bli så framgångs-

Bacchi hjältar: värdighet, nit och dygd manifesterar sig i målmedvetet supande, blodsprängda ögon, och osammanhängande tal. Spännande, om än med nödvändighet delvis spekulativt, är Linds försök till återskapande av *actio*, själva framförandet i gestik, rörelsemönster och uttal (Bellman var mycket sparsam med sådana anvisningar för ordenskapitlen). Detta gör Lind med hjälp av bland annat manualer för skådespelare under 1700-talet. Vi får en belysande insikt i de privata divertissementens organisation, praktiska genomförande och sceniska gestaltning.

Ur retorisk synpunkt är det intressantaste kapitlet det som handlar om en av ordensbröderna, Janke Jensen, som "retoriskt monster" (s. 163). Här lyckas Lind visa precis hur och med vilka medel Bellman travestierar seriös retorik och ceremoniel, på ett sätt som också får läsaren att förstå och uppskatta den ibland starkt tidsbundna humorn.

En ytterligare förtjänst är att Lind förklarar att visa allvaret som ligger bakom parodin och spexet, liksom den retoriska bildning och insikt som krävdes av såväl författaren som hans publik för att groteskerierna skulle få djup och mening. Bellman var inte ensam om att skriva om alkoholiserade eller fattiga. Dessa var som karaktärstyper rätt vanliga i tidens lägre komedier och de framställs ofta som löjeväckande och dumma. Men de försupna ordensbröderna skildras hos Bellman som ömkansvärda medmänniskor som brukar de medel som står till buds för att hantera ett bittert livsöde.

Bröderna gör sig under den burleska ytan till tolkar för ett ordensideal som är vardagligt snarare än högrävande, medmänskligt snarare än föraktfullt och nivellerande snarare än hierarkiskt, något som också pekar fram emot tematiken i *Fredmans epistlar*.

Peter Linds uppslagsrika avhandling lyckas med att levandegöra inte bara ett svårförståeligt diktverk men också ett stycke svårtillgänglig kulturhistoria. Den är dessutom klädd i en osedvanligt elegant språkdräkt som gör den till en fröjd att läsa. Den smidiga vetenskapliga prosan gör bokens analyser lättillgängliga även för den som inte är insatt i ordensretorik eller i Bellmans diktvärldar.

Jennie Nell

Peter Lind, "Strunt alt hvad du orerar". *Carl Michael Bellman, ordensretoriken och Bacchi Orden*, Studia Rhetorica Upsaliensa 4, red. Otto Fischer, Uppsala: Uppsala universitet, 2014, 322 s. (diss. Uppsala)

En längre version av denna recension finns publicerad i TFL *Tidskrift för Literaturvetenskap* 2014:3-4 ISSN 1104-0556, ss.141-143

Sångarglädje när Bellmans Minne tar ton

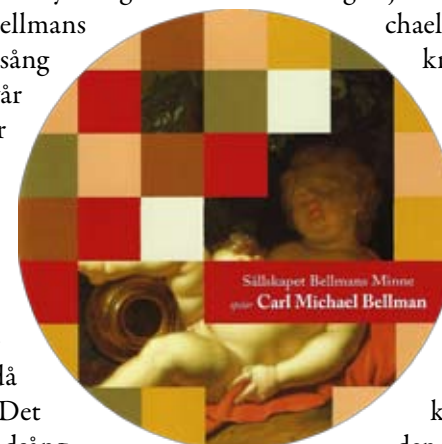
Men invid din grav i Klara under Sergels medaljong klingar nu den underbara Bellmans Minnes' hyllningssång.

Raderna kommer från den alltför sällan sjungna Taubemelodin "Balladen om Bellman" som ingår i *Svärmerier* från 1946. Den underbara hyllningssång som avses är Bellmans Minnes hälsningssång "Hvem är som ej vår Broder minns" ur *Bacchi Tempel*.

Sällskapet Bellmans Minne grundades 1899 under den Bellmanvurm som då gick över landet. Det var en tid när estradsångare som Sven Scholander firade stora triumfer och då Bellmansången togs från borgerskapens slutna rum ut i offentligheten. Bland de många medlemmar som nu i snart 120 år samlats vid minnesstenen på Klara kyrkogård den 4 februari och sjungit visan som Taube refererar till märks storheter som Anders Zorn, Albert Engström, Erik Axel Karl-

feldt, Evert Taube och många, många fler.

Bland sällskapets 50 medlemmar (fler får de inte vara) har det alltid funnits sångare och musikanter av rang. När sällskapet nu väljer att celebrera sin skalds 275 år spänner man sina strängar och brister ut i en hel cd fylld med sångarglädje och kärlek till Carl Michael Bellman. Sångarglädje kryddad med en stor portion kunskap.

Här gör till exempel Sten Magnus Petri den bästa version jag hört av "Hör I Orpheus drängar", här sjunger Anders Fröling "Kom sköna källarflickor" som om den vore ett av de mest älskade örhängena i hela Bellmans-skatten. Här gör densamme och Bo Forsell stor underhållning av den burleska duetten "Du har att fordra av mitt sinne". Här fastnar skrattet i vrångstrupen när Bengt Jonshult framför sin egen tonsättning av "Ögat badar sig i tårar". Carl Håkan Essmar har hittat "Tvänne loppor kom att träta", som berikar bilden

av Bellman som humorist. Bo Forsell sjunger den oemotståndligt vackra ”Tag ditt glas vid friska källan”, så vitt jag vet här inspelad för första gången.

Det formligen sprudlar om alla dessa Fredmans apostlar, och man märker att de tyckt att det varit vansinnigt roligt att få gå i studio med sin musikalitet och sin kärlek till sin Bellman.

Jag drar piskperuken av skulten och slår skallen i tiljorna.

Hans Nilsson

*Skivan kan beställas från Sällskapet Bellmans Minnes arkivarie
Mats Hayen: e-post mats.hayen@stockholm. Pris: 100 kr + porto och kuvert 30 kr.*

Parnass är de litterära sällskapens tidskrift. Varje nummer uppmärksammar en svenskspråkig författare. Det senaste, 2015/2–3, ägnas åt Carl Michael Bellman.

Det är sannnerligen ett välmatat nummer, både i text och bild. Här finns artiklar om Stockholm på Bellmans tid, om Bellmans språk och stil, om genren ”Bellmanshistorier”, om Bellman själv.

Många av de medverkande är kända för Bellmanssällskapets medlemmar: *Martin Bagge, Carina Burman, Catharina Grünbaum, Bo G. Hall, Lars Huldén, Olof Holm, Jennie Nell, Søren Sørensen, Cecilia Wijnbladh ...*

Men Parnass har dessutom rum för bokanmälningar och upplysningar om evenemang och utflykter, och läser man i kalendariet vad som erbjuds önskar man att hade obegränsat med tid.

Bellmanssällskapets medlemmar har fått Bellmannumret av Parnass som gåva från Bellmanssällskapet. Men låt det inte stanna därvid! Som medlem i ett litterärt sällskap får man till förmånspriset 190 kronor de fyra numren om året med utmärkta introduktioner till en rad intressanta författarskap och dessutom allt vad de nästan 120 litterära sällskapen har att erbjuda. Prenumerera!

Hvad Behagas?, Bellmanssällskapets medlemsblad, utkommer med 3-4 nummer om året.

Ansvarig utgivare: Anita Ankarcrona. Redaktör: Catharina Grünbaum
Form: Tommy Grünbaum. Tryck: Mowys Byrå. ISSN 1104-4683.